

## ORUŽANE SNAGE JAPANA

Kao poražena zemlja Japan je, slično SR Nemačkoj, nekoliko godina posle drugog svetskog rata bio bez armije, odnosno bez bilo kakvih vojnih efektiv. Počev od kraja 1950. god., u razmacima od približno dve godine, formirani su pojedini vidovi oružja (najpre kopnene, zatim pomorske, pa vazduhoplovne snage). Formiranje vazduhoplovstva 1954. god. uzima se kao godina rađanja nove japanske armije. Početkom 1955. stupio je na snagu Prvi šestogodišnji plan odbrane, čime je i pravac razvoja armije poprimio određeniji i dugoročniji karakter — u odnosu na prethodni (petogodišnji) period postepenog stvaranja i razvoja.

Svaki od ovih perioda razvoja japanske armije (u toku je sprovođenje Trećeg šestogodišnjeg plana odbrane — od 1967. do 1972. god.), imao je i svoje osnovne karakteristike. Tako je, na primer, period stvaranja armije (do 1954.) interesantan po tome što se svi vidovi oružja ne formiraju u isto vreme ili u kratkom vremenskom razmaku — što je u dijametralnoj suprotnosti sa osnovnim zahtevima sinhronizovanog stvaranja i razvoja armije kao celine u savremenim uslovima. Ovo je, verovatno, proisteklo iz opšteg karaktera i namene ove armije, a manje iz materijalnih ili nekih drugih razloga.

Druga karakteristika razvoja ogleda se u tome što je ova armija (njena kopnena vojska) počela da se formira pre potpisivanja mirovnog ugovora — za razliku od drugih armija poraženih u ratu.

Omogućivši prevremeni početak formiranja nove japanske armije, neposredno i sinhronizovano pred potpisivanje mirovnog i vojnog ugovora sa SAD, Amerikanci su, svakako, s jedne strane želeli da Japan kao poražena zemlja podnese odgovarajuće konsekvence i da mu se — sa stanovišta zajedničkih interesa svih zemalja pobednica iz drugog svetskog rata — onemoguću ponovno vraćanje na stare pozicije i unošenje ranijeg militarističkog duha u njegovu armiju. U tom cilju nametnute su mu odgovarajuće obaveze i ograničenja da bi se razvoj armije držao na jednom određenom stepenu zavisnosti. S druge strane, Amerikanci su težili da se Japanu, kao budućoj suverenoj zemlji i članu porodice zapadnog sveta, nasuprot zemljama istočnog sveta na tom prostoru, omoguću stvaranje armije koja će biti u stanju da izvršava osnovne zadatke na planu samoodbrane i drugih unutrašnjih potreba zemlje. Takav karakter nove japanske armije izgleda da je sadržan i u

njenom službenom nazivu: „Snage samoodbrane” (Self-Defense Forces).

Da bi se zagarantovalo ostvarenje postavljenih ciljeva, u armiji je stvorena struktura rukovođenja i komandovanja koja to obezbeđuje. Naime, vrhovno komandovanje japanskom armijom je (teoretski i praktično) potpuno u rukama civila — što nije slučaj ni u jednoj drugoj armiji u svetu. To je ostvareno preko tri instancije, tri komandna stepena opšte strukture vrhovnog komandovanja.

Vrhovna vlast nad armijom i odbranom je u nadležnosti predsednika vlade koji to sprovodi preko glavnog direktora japanske Agencije za odbranu (odgovara stepenu ministarstva odbrane u drugim armijama), čijih sedam glavnih pomoćnika su takođe civilna lica. Na sledećem stepenu strukture vrhovnog komandovanja i rukovođenja armijom, što približno odgovara zajedničkom generalštabu u armijama zapadnog bloka, od oko 3.200 angažovanih ljudi svega njih 40 su vojna lica — oficiri, ali ne na ključnim položajima već više kao stručnjaci. Tek na narednom stepenu komandovanja, što otprilike odgovara nivou generalštabova pojedinih vidova u drugim armijama, nalaze se pretežno vojna lica.

S obzirom na velik broj civila angažovanih na ključnim vojnim poslovima, iskrsao je problem njihovog osposobljavanja za to. Rešenje je nađeno u formi vremenski ograničene vojne obuke tih lica u domaćim i inostranim vojnim školama (akademijama), gde stiču potrebna znanja za obavljanje svojih funkcionalnih dužnosti.

## STRUKTURA I JAČINA ARMIIJE

Na osnovu Ustava od 1947. god. Japan se zauvek odrekao rata kao „suverenog prava nacije i pretnje ili upotrebe sile kao sredstva za rešavanje međunarodnih sporova”. Njime je predviđeno, takođe, da ova zemlja „nikad neće držati suvozemne, pomorske i vazduhoplovne snage, kao ni drugi ratni potencijal”. Uprkos tome, već odavno je poznato da Japan razvija relativno snažnu i savremenu armiju, kojoj se zvanično pridaje isključivo odbrambeni karakter.

Svojom opštom strukturom japanska armija slična je većini drugih armija u svetu i sastoji se od tri osnovna vida: kopnenih snaga, vazduhoplovstva i mornarice. U pogledu naoružanja i opreme, armija je još uvek strogo klasična pošto u svom sastavu još nema elemenata (borbenih sredstava) nuklearnog karaktera. To, međutim, ne znači da u njoj dominiraju zastarela klasična borbeno sredstva (mada i takvih još ima), ili preživele forme organizacije, formacije, opreme, obuke, itd.

Slično kao i kod Kineza, ukupna jačina japanske armije daleko je od toga da bi bila adekvatna raspoloživom ljudskom potencijalu, a još manje eventualnim potrebama Japana u budućnosti — što je istovremeno u suprotnosti i sa njegovim sadašnjim mogućnostima za razvijanje snažne i savremeno opremljene armije, uključujući tu i nukle-

arna borbena sredstva. Tekuće brojno stanje armije, kao i njen odnos prema veličini zemlje i broju stanovništva, vide se iz pregleda.

Površina u km <sup>2</sup>	Stanovništvo u milionima	Godina razvoja	Ukupno brojno stanje armije	% u odnosu na broj stanovnika
369.813	oko 100	1967.	oko 250.000 <sup>1</sup>	oko 0,3%

Postotak ljudstva u armiji, od oko 0,3% u odnosu na ukupan broj stanovnika, daleko je od proseka većine armija sveta koji se kreće iznad 1%, a približan je onom u kineskoj armiji koji iznosi 0,3 — 0,4%. Ovde treba pomenuti i činjenicu da u Japanu, za razliku od mnogih drugih zemalja, ne postoji opšta vojna obaveza već se armija popunjava na dobrovoljnoj osnovi, tj. služi se (na osnovu ugovora) određen broj godina. Zbog toga, pored ostalog, Japan raspolaže vrlo malim brojem uvezanih rezervista — svega oko 25.000 ljudi.

**Kopnena vojska.** Brojno najjači i po nameni najvažniji vid je kopnena vojska, koja će taj primat verovatno zadržati i u narednoj fazi razvoja. Takav osnovni pravac razvoja potpuno je u skladu sa zvaničnom američkom politikom i koncepcijom (koju je i Japan „prihvatio“ kao svoju), po kojoj težište razvoja savezničkih armija, osim SAD, treba da bude na kopnenoj vojsci zbog sve veće mogućnosti vođenja lokalnih i ograničenih ratova širom sveta i sve manje verovatnoće izbijanja svetskog termonuklearnog rata.

Za 18 godina postojanja, kopnena vojska je više nego udvostručena, tako da sada ima preko 170.000 ljudi. Ostali interesantniji podaci o ovom vidu vide se iz tabele.

Jačina kopnene vojske	% od ukupne jačine armije	Broj jedinica po vrstama					
		Divizije			Brigade		
		Pešadijske	mehanizovane	Svega	Pešadijske	Vazdušno-desantne	Svega
172.000	70%	12 <sup>2</sup>	1	13	1	1	2

Pored ovih postoji još i izvestan broj jedinica (brigada) pojedinih rodova — artiljerije, inžinjerije i veze, ali nema tačnih podataka o njima.

Sve jedinice kopnene vojske svrstane su u pet armija (armijskih oblasti). U svakoj ima po 2—3 divizije.

<sup>1</sup> Toliku armiju Japan je imao i 1930. god., koja je na početku drugog svetskog rata porasla na oko 3 miliona, da bi krajem rata, i pored ogromnih gubitaka, premašila sedam miliona ljudi.

<sup>2</sup> Brojno stanje nije isto u svim divizijama i kreće se od 7.000 do 9.000 ljudi.

Podaci o broju tenkova u sastavu jedinica kopnene vojske su dosta kontraverzni i najverovatnije da ih sada ima oko 500. Od tog broja oko 100 su savremeni tenkovi japanske proizvodnje, a ostalo su dosta zastareli američki tenkovi M-24 i M-47. KoV raspolaže sa preko 150 lakih klipnih aviona opšte namene i oko 130 helikoptera, kao i sa dva diviziona pav-raketa tipa Hawk.

Ratno vazduhoplovstvo. Prilikom formiranja 1954. god. brojalo je oko 10.000 ljudi, dok sadašnje brojno stanje iznosi oko 40.000. Razvoj ovog vida, naročito prvih godina, bio je uslovljen materijalnim faktorom i mogućnostima nabavke aviona i druge tehnike koje Japan tada još nije proizvodio. Sadašnje mogućnosti ovog vida su sasvim izmenjene jer, pored sredstava za nabavku, koristi i domaću proizvodnju.

Vazduhoplovstvo raspolaže sa preko 1.000 letelica raznih vrsta i namene. Organizovano je u tri avio-grupe, jedinice za obuku, za snabdevanje, tehničko održavanje, za vezu i u meteorološke jedinice. Ostali značajniji podaci o ovom vidu vide se iz pregleda.

Brojno stanje vazduhoplovstva	% od brojnog stanja armije	Broj borbenih aviona po tipovima				Ukupno
		F-104G	F-86D	F-86F	RF-86F	
40.000	16%	200	120	250	15	585

Pored borbenih, treba pomenuti još i oko 50 transportnih aviona, pretežno tipa C-46, oko 30 helikoptera H-19, H-21 i S-62, kao i oko 350 aviona za obuku tipa T-1, T-6, T-34 i F-104DG.

Ratno vazduhoplovstvo takođe raspolaže sa dve grupe pav-raketa tipa Nike-Ajax i Hawk.

Ratna mornarica. Razvoj i ovog vida bio je prvenstveno uslovljen materijalnim mogućnostima, zbog čega je u celini zadržao karakteristike male mornarice koja raspolaže „malim brodovima i efikasnim naoružanjem”. Njeno brojno stanje u 1957. god. popelo se na preko 38.000 ljudi.

Ratna mornarica se sastoji od pet vojnopomorskih komandi područja, flotnih snaga i mornaričke avijacije.

Pored 23 razarača deplasmana 1.500 — 3.000 tona, opremljenih savremenim radarskim uređajima, RM raspolaže još i sa: 8 podmornica, 17 fregata, 20 obalnih brodova, 10 torpednih čamaca, 42 minolovca i minopolagača, 52 desantna broda i preko 40 ostalih pomoćnih brodova.

Interesantno je pomenuti da Japan, pored „male” ratne mornarice, raspolaže impozantnom trgovačkom flotom od preko 6.000 brodova sa blizu 15 miliona bruto registarskih tona.

#### PRAVAC RAZVOJA ARMIJE

Planovima razvoja oružanih snaga koji treba da se ostvare do 1972. god. predviđaju se znatne kvalitetne promene kod svih vidova i rodova, sa naglašenim akcentom na kopnenoj vojsci. Modernizacija, a

delimično i reorganizacija armije su u punom jeku. Njihov osnovni cilj nije samo jačanje u pogledu broja ljudi već i podizanje njenog kvaliteta uvođenjem savremenijeg naoružanja i opreme, reorganizacijom pojedinih elemenata i jedinica, usavršavanjem sistema obuke, itd.

U kopненоj vojsci težište je na kompletiranju savremenijim oružjem i opremom, kao i popuni ljudstvom pešadijskih divizija — osnovnih i najbrojnijih jedinica ovog vida. U pogledu efektiviteta svaka od njih će se povećati na 9.000 ljudi, a to će se postići uključivanjem u njihov sastav novih jedinica pešadije, tenkova, artiljerije i inženjerije. Predviđa se da će tako reorganizovana i popunjena divizija imati sledeće naoružanje i opremu: 7.300 pušaka, 400 automata, 470 puškomitraljeza, 470 ručnih bacača, 110 minobacača, 54 artiljerijska oruđa, 54 tenka i preko 1.500 vozila. Postojeći zastareli tenkovi američke proizvodnje biće zamenjeni znatno moćnijim i savremenijim tenkovima domaće proizvodnje, a njihov ukupan broj u armiji od sadašnjih 500 povećaće se na blizu 900. U sastav kopnene vojske predviđa se i uvođenje još 4 divizionara pav-raketa tipa Hawk i, navodno, raketa iste namene tipa Nike Hercules koje, kao što je poznato, mogu da koriste i nuklearne bojeve glave. Nabaviće se i izvestan broj helikoptera i znatne količine drugog savremenog naoružanja i opreme.

U ratnom vazduhoplovstvu će se broj aviona tipa F-104G Starfighter povećati na preko 250. U domaćoj proizvodnji gradiće se i transportni avioni, a nabaviće se i veće količine savremene vazduhoplovne opreme.

U ratnoj mornarici se do 1972. god. predviđa izgradnja 56 novih brodova sa ukupno 48.000 tona. Broj podmornica biće povećan na 13, a razarača na oko 30, koji će biti izgrađeni u domaćim brodogradilištima. Novi tipovi eskortnih brodova prilagodiće se za upotrebu projektila Tartar. Predviđa se i povećanje broja obalskih i patrolnih brodova i zamena postojećih protivpodmorničkih aviona.

Težnja je da se sve novine na planu modernizacije i reorganizacije, u sva tri vida oružanih snaga, ostvare u domaćoj proizvodnji, upotrebom domaćeg materijala i sa što manjim opterećenjem nacionalne ekonomije.

## MOGUĆNOST PROIZVODNJE NUKLEARNOG NAORUŽANJA

Mnogi vojni stručnjaci u svetu često postavljaju pitanje da li će i kada industrijsko-tehnološki visoko razvijeni Japan pristupiti proizvodnji borbenih sredstava za masovno uništavanje.

Činjenica je, međutim, da nigde u svetu ne postoji tako duboka i opravdana averzija, tako snažan i masovno organizovan otpor protiv nuklearnog oružja kao u Japanu. To je sasvim razumljivo, jer je posledice njegovog dejstva japanski narod jedini u svetu osetio na svojoj koži.

Klauzulama mirovnog ugovora Japanu je zabranjeno da proizvodi i poseduje nuklearno oružje i sredstva za njihovo lansiranje i prenošenje. Do sada, Japan je respektovao i pridržavao se pomenutih odredaba. Time nije rečeno da Japan ne radi na proizvodnji nuklearne

energije. S druge strane, treba ukazati na to da u Japanu postoje poluzvanična i druga mišljenja da treba insistirati na tome da Japan postane nuklearna sila. U celini gledano, Japan bi mogao postati nova nuklearna sila budući da raspolaže svim osnovnim faktorima potrebnim za proizvodnju nuklearne energije i za ratne potrebe — pod uslovom da mu se to dozvoli. Prema sadašnjoj situaciji Japan je u stanju da relativno brzo proizvede izvesnu količinu A-bombi i sredstava za njihovo lansiranje i prenošenje; ta bi se proizvodnja mogla, čak, brzo i povećati.

Prema američkim podacima, Japan sada raspolaže nuklearnim reaktorima koji mu omogućavaju godišnju proizvodnju od oko 100 kg plutonijuma, a to je, prema proceni stranih stručnjaka, sasvim dovoljno za proizvodnju oko 30 atomskih bombi. Postojeći planovi razvoja predviđaju dalju izgradnju nuklearnih reaktora; računa se da će krajem 1975. god. Japan imati 13 reaktora za proizvodnju energije ukupne snage od blizu 6.000 megavata. Time će se i njegove mogućnosti proizvodnje nuklearnog oružja znatno povećati.

Nekoliko godina posle drugog svetskog rata Japan, praktično, nije imao vojnih izdataka jer nije ni imao svoju armiju. Tek kada je počelo formiranje oružanih snaga, počinju rasti i rashodi za potrebe armije i odbrane u celini. Mada je ukupna suma vojnog budžeta znatna, ona je istovremeno relativno mala i iznosi jedva 1,1 — 1,5<sup>0</sup>/<sub>0</sub><sup>3</sup> bruto nacionalnog dohotka, pa se po tome Japan nalazi daleko iza mnogih zemalja u svetu.<sup>4</sup> Međutim, treba uočiti činjenicu da su izdaci za potrebe armije neprekidno u porastu, sa godišnjom stopom od preko 10<sup>0</sup>/<sub>0</sub>.

## STRANE TRUPE U JAPANU

Sticanjem nezavisnosti 1952. godine, posle sedmogodišnjeg perioda okupacije, Japan se nije oslobodio prisustva stranih trupa na svojoj teritoriji. Od okupacionih snaga, američke trupe su, u smanjenom broju, postale savezničke koje će sve do danas svojim prisustvom u Japanu izvršavati odgovarajuće zadatke američke globalne svetske politike na području Dalekog istoka i tog dela Pacifika.

Broj američkih vojnika u ovoj zemlji je promenljiv i zavisao od konkretne situacije u tom delu sveta. Pretpostavlja se da u mnogobrojnim američkim vojnim bazama na japanskoj teritoriji sada ima preko 40.000 vojnika, pretežno pripadnika vazduhoplovnih snaga i jedinica pomorske pešadije (bez operativnih jedinica KoV-a).

Osim Okinave, najveće američke vojne baze na Dalekom istoku, koja je u potpunosti u njihovim rukama, japanska teritorija služi Ame-

---

<sup>3</sup> Pre rata Japan je trošio oko 50<sup>0</sup>/<sub>0</sub> državnog budžeta, ili oko 10<sup>0</sup>/<sub>0</sub> nacionalnog dohotka, za potrebe armije.

<sup>4</sup> Vojni budžet SAD iznosi 10<sup>0</sup>/<sub>0</sub>, a Velike Britanije, Francuske i SR Nemačke oko, ili blizu, 5<sup>0</sup>/<sub>0</sub> nacionalnog dohotka.

kancima kao osnovica za izvođenje ratnih operacija u Vijetnamu. Vazduhoplovstvo se koristi većim brojem savremenih aerodroma, a brodovi američke 7. flote imaju glavne baze u japanskim lukama. Sve glavne baze za snabdevanje su takođe na japanskoj teritoriji, a i mnogobrojne nabavke ratnog materijala, opreme i drugog vrše se u Japanu ili, preko njega, u drugim zemljama Dalekog istoka.

Suvišno je i pomenuti da su osnovna američka nuklearna borbeno sredstva taktičko-operativnog značaja, namenjena za ovo važno i prostrano područje, stokirana u dobro čuvanim skladištima na japanskoj teritoriji (najznačajnija nuklearna baza je Okinava).

Svi su izgledi da će američke snage još dugo ostati u Japanu i koristiti njegove suvozemne, vazdušne i pomorske baze. Ukupan broj američkih vojnika u Japanu zavisice od nekoliko uticajnih faktora: prvo, od konačnog ishoda rata u Vijetnamu; drugo, od stepena kineskog ugrožavanja ovog područja; i, treće, od procene i gledanja nove američke administracije na važnost ovog područja — u odnosu na ostale regione u svetu, posebno na Evropu koja od pre nekoliko meseci ponovno privlači pažnju na sebe.

U karakteristične anomalije razvoja savremenog sveta, posle drugog svetskog rata, ubraja se, svakako, i transformacija odnosa između SAD i Japana. Od najtežeg i najgorčenijeg američkog neprijatelja u tom ratu, Japan je postao glavni, najjači i najverniji njihov saveznik u Aziji u posleratnom periodu. Njegova uloga na tom planu, u sadašnjoj međunarodnoj konstelaciji snaga, ne samo da ne bleđi i ne stagnira već se sve više povećava sa stepenom razvoja njegove ekonomske i vojne moći.

Opšta bezbednost Japana, posmatrano sa stanovišta blokovskih koncepcija i interesnih sfera, bila je i ostala u rukama Amerikanaca. Japanska armija, još uvek relativno mala i nedovoljno snažna, bez nuklearnog faktora u svom sastavu, realno nije u stanju da na sebe primi tako krupan zadatak — koji će i dalje ostati u nadležnosti SAD. Međutim, situacija se iz godine u godinu menja, jer se postepeno i sistematski menja i karakter japanske armije, njena jačina, naoružanje i oprema, pa prema tome i njene mogućnosti na planu izvršavanja sve složenijih borbenih zadataka u savremenim uslovima. Eventualnim uvođenjem nuklearnog faktora u naoružanje japanske armije porasle bi i njene mogućnosti za preuzimanje dela globalnih zadataka na ovom području od armije SAD.

Jedno od značajnih merila privredne moći i tehničkih mogućnosti neke zemlje danas jesu i njena dostignuća na planu osvajanja kosmosa. Koliko je poznato Japan je i tu, posle intenzivnih napora poslednjih nekoliko godina, već polučio odgovarajuće rezultate. Početkom prošle godine uspeo je da lansira trostepenu raketu tešku oko 9,5 tona, na visinu preko 2.000 km.

Mogućnosti Japana na ovom planu posebno su interesantne s vojnog aspekta; naime, gledano na osnovu njihovih sadašnjih proizvodnih

i drugih mogućnosti, Japan bi relativno brzo mogao da proizvodi i rakete srednjeg dometa, kao i interkontinentalne rakete vlastite proizvodnje. Ovo, razume se, pod uslovom da mu to dozvole SAD. Svakako da taj momenat, zajedno sa mogućnošću otpočinjanja proizvodnje nuklearnog oružja, čini jedinstven i kompleksan problem koji ne ovisi samo od želja Japana i dobre volje SAD, već i od mnogih drugih značajnih i uticajnih faktora.

*Pukovnik  
Ciro SIKAVICA*

#### LITERATURA:

- *The Military Balance*, 1967-68. god.;
- *The Jane's Fighting Ships*, 1967. god.;
- *Military Review*, januar i mart 1968. god.;
- *Svjetski almanah* za 1967-68. god.;
- *Vojna enciklopedija*, tom 4;
- *Stogodišnji Japan*, izdanje »Sedme sile«, Beograd 1968. god.;
- Podaci iz dnevne i druge štampe povodom posete druga Tita Japanu.